

Javaslat a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés problémáinak megoldására és intézményesítésére

Egy tíz évvel ezelőtt született, nem publikált dokumentum margójára

A rendszerváltás előtti két évtizedben Szlovákiában több olyan intézkedés látott napvilágot, amelyek célja a magyar nyelvű oktatás visszaszorítása volt. A legemlékezetesebb az 1979-ban és 1983-ban előkészített törvényjavaslat volt: mindkettő a magyar tanítási nyelvű iskolákban az egyes tantárgyak szlovák nyelvű oktatását írta elő. A magyar nemzeti kisebbség erős, széles körű tiltakozása miatt e törvényjavaslatok nem kerültek elfogadásra. A tiltakozások fő ösztönzői a Duray Miklós által irányított kisebbségvédelmi csoportosulások voltak, amelyek mellé felsorakozott a Csemadok, s elfogadásuk ellen tiltakoztak a magyar többségű üzemek, intézmények, közigazgatási egységek és magánszemélyek is. Az említett hatalmi intézkedésekkel összhangban alacsonyabb szintű döntések is történtek a magyar nemzeti kisebbség létfeltételeinek szűkítésére. Ezek közé sorolható a magyar nyelvű pedagógusképzés korlátozása, amelyre az iskolai nyelvváltás után már nem lett volna szükség (lásd a javaslat 2. részét). Ez azonban már nem hívott életre széles körű tiltakozást, mivel a pedagógushiány csak a nyolcvanas évek második felében kezdte éreztetni hatását. A látszat kedvéért meghagyott minimális szintű nyitrai magyar pedagógusképzés fellendítésére tett igyekezet a nyitrai főiskolai oktatók, a Csemadok, a kormány és a minisztérium nemzetiségi osztálya részéről azonban nem hozott lényeges előrelépést. Ennek következményeként bontakozott ki 1988-ban a nyitrai főiskolai oktatók és hallgatók szervezett fellépése a teljes szervezetszerű nyitrai magyar pedagógusképzés visszaállításáért, amelyről a közvélemény még mindig keveset tud. E követelmények melletti határozott nyitrai kiállás, a legfelsőbb állami és pártszervekhez benyújtott petíciók eredményeként már az 1989. szeptember elsejével kezdődő akadémiai évben sikerül a magyar tagozatra felvett hallgatók és a szakpárosítások számát megduplálni. A rendszerváltással teljesen új helyzet állt elő a magyar pedagógusképzésben is. Már 1990-ben 186 elsőéves hallgató iratkozott be a magyar tagozatra, amely a minimális szükséges 5 év alatt teljesen kiépült, és az 1995–1996-os akadémiai év 753 hallgatójával és az évfolyamonkénti mintegy 25 tanári szakpárosításával már teljes egészében biztosítani tudta a magyar alap- és középiskolák tanító- és tanárutánpótlását.

A közelmúlt történelmi tapasztalatai ahhoz a felismeréshez vezettek, hogy a magyar pedagógusképzést intézményesíteni kell. Így született meg már 1990 januárjában a nyitrai magyar pedagógusképzésre épülő komáromi székhelyű Jókai Mór Egyetem tervezete, amelynek a prágai Szövetségi Gyűlésben való gyors jóváhagyása hiú ábránd volt. Szlovákiában a gyorsan aktivizálódó magyarellenes nacionalista társa-

dalmi és politikai légkörben bukásra volt ítélve az immár a nyitrai Pedagógiai Főiskola keretén belül a teljes magyar tanító- és tanárképzést magában foglaló Nemzeti és Etnikai Kultúrák Karának létrehozására tett magyar kezdeményezés is.

Az ezt követő négy évben (1994–1998) a magyar nyelvű közoktatás és pedagógusképzés visszaszorításának, korlátozásának 1978–1984 közötti forgatókönyve látszott megisméltódni, de már egy más, demokratikusabb környezetben, az európai kisebbségvédelmi rendszerek és dokumentumok hatása alatt.

Ekkor és ilyen körülmények között már nem volt esélye az ún. alternatív oktatás bevezetésének sem. A magyar pedagógusképző intézmény létrehozásának gondolata azonban tovább élt, s alapvető célja egy magyar egyetem megalapítása volt. A Magyar Koalíció Pártja 1998-ban belépett az új szlovák kormányba, amelynek többek között az lett az ára, hogy le kellett mondania a magyar egyetem létrehozásáról. Ennek ellensúlyozására bekerült a kormányprogramba, hogy a kormány megfelelő intézményi szinten a létező egyetemek keretén belül meg kívánja oldani többek között pedagógusok képzését is a kisebbségek nyelvén. Ebben a magyar nemzeti kisebbség szakmai és politikai képviselője egy magyar kar létrehozásának támogatását látta a kormányzat részéről.

1999. március 26–27-én kétnapos tanácskozás volt Kovácspatakon a felsőoktatásról is. E tanácskozáson meghívott oktatásügyi szakemberek vitatták meg a szlovákiai magyar intézményes művelődés problémáit. Az értekezlet megbízásából készült el a most közölt, eddig nem publikált javaslat, hogy még a nyári szünidő előtt, a második kovácspataki értekezleten megtárgyalásra kerülhessen. A kovácspataki értekezletnek azonban már nem volt folytatása. Most, tíz év után világosan kitapintható ennek hiánya, mert az első értekezlet olyan fórunsorozat indulását jelezte, amelyen meg lehetett volna tárgyalni a szlovákiai magyar közművelődés stratégiai kérdéseit, és konkrét szakmai anyagok is készülhettek volna a magyar nyelvű oktatás máig súlyos problémáival kapcsolatban.

A kovácspataki értekezlet elmaradásának és a Magyar Koalíció Pártjának Oktatási Bizottságába 1999. augusztus 30-án történt előterjesztés alkalmával tapasztalt közömbösség váltotta ki a mellékelt levelet, amelyre érdemi válasz nem érkezett. Még 1999 szeptemberében államtitkári felkérésre elkészült a javaslat egy másik változata, amely a kar létrehozásának időpontját 2001-re rövidítette le.

A nyitrai Konstantin Egyetem a javaslatban kidolgozott formában már az 1999–2000-es akadémiai évben létrehozta a Magyar Szekció (a magyar tagozat új megnevezése) intézményét, és története folyamán először jöttek létre a nyitrai magyar pedagógusképzés választott képviselői szervei. Nagymértékben az egyetem rektorának köszönhetően – a Magyar Szekció képviselői szerveinek aktív hozzájárulásával – az egyetemen a javaslatban megfogalmazott elvek alapján 2003-ban megalakult a teljes magyar tanító- és tanárképzést magában foglaló egyetemi kar. A teljesség kedvéért azonban megjegyezzük, hogy az egyetem szenátusa már 1992. július 1-jén született határozatával szabad utat engedett a kar létrehozásának, közel fél évvel az 1992-es parlamenti választások után megalakult kormány programjának meghirdetése előtt.

A javaslat tartalmával kapcsolatban azonban el kell mondani, hogy kidolgozásának időpontjában a felsőoktatási intézmények nem nyilvános, hanem állami intézmények voltak, még nem volt szó a bolognai folyamatról, sem a normatív állami támogatásról és az Európai Unióba való belépés is nagyon távolinak tűnt. Közben az

akkreditációs kritériumok is megváltoztak, szigorúbbak lettek. Mindezek később lényegesen bonyolultabbá, kiszámíthatatlanabbá tették az új intézmények létrehozását, működtetését.

Az ezt követő események a mai napig és a jövőbe mutatóan is arról tanúskodnak, hogy az intézményes művelődés teljes egészére kiterjedően a szlovákiai magyar közösségnek nincs átfogó oktatási koncepciója. Talán egy elkésett második kovácspataki értekezlet ezen lendíteni tudna.

László Béla

Javaslat a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés problémáinak megoldására és intézményesítésére

I. A magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés elemzése

1. Nemzetközi ajánlások

A nemzeti kisebbségek védelme, e kisebbségekhez tartozó személyek szabadságjogai a nemzetközileg védett emberi jogok integrált részét képezik. Így van ez leszögezve többek között az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 1994. november 10-én elfogadott Keretegyezményben is. A nemzeti kisebbségek jogainak rendezése terén a nemzetközi dokumentumokban az a filozófia honosodott meg, hogy nem lehet minden kisebbség számára elfogadható jogi normákat érvényesíteni. A kisebbségi jogokat aszerint szükséges érvényesíteni, amilyen helyzetben a kisebbség van, amilyen szintű a kisebbség társadalmi és kulturális élete, és az államoknak támogatni kell, és lehetőségeket kell teremteni e jogok érvényesítéséhez. Az említett elvek alapján kell megítélni a nemzeti kisebbségek jogait mint az általános emberi jogok részét.

A művelődés terén a Szlovák Köztársaság Alkotmánya a nemzetiségi kisebbségekhez vagy etnikai csoportokhoz tartozó polgároknak a törvény által szabályozott feltételek mellett szavatolja a nyelvükön történő műveltségre való jogot (34. cikk 2. bekezdés).

A nemzeti kisebbségek által hagyományosan vagy jelentős számban lakott területeken, elegendő erre vonatkozó igény megléte esetén – amennyire az lehetséges – és oktatási rendszerük keretein belül törekedni kell arra, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek megfelelő lehetőségük legyen a kisebbségi nyelvet megtanulni vagy azon a nyelven oktatásban részesülni. Többek között megfelelő lehetőségeket kell teremteni a tanárképzéshez (Keretegyezmény 14. cikk 2. bekezdés, 12. cikk 2. bekezdés).

Az oktatásügyet illetően azokon a területeken, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ezen nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően lehetővé kell tenni az egyetemi és más felsőoktatási képzést az érintett regionális vagy kisebbségi

nyelveken, és biztosítani kell az oktatók ehhez szükséges alap- és továbbképzését (A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája, 8. cikk, e) 1., h) bekezdés).

Az Európai Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1353 (1998). sz. ajánlása a kisebbségek részvételéről a felsőoktatásban azt az elvet is kimondja, hogy a kormányoknak el kell ismerniük a felsőoktatási tevékenységben való részvétel és erre a célra intézmények alapításának alapvető szabadságjogát, ezen intézményeket hivatalosan támogatni kell, amennyiben kielégítő minőségi szintet értek el, megkülönböztetéstől mentesen és a szabályok betartásával, és erre természetes igény nyilvánul meg, a nyelv nem lehet szempont az intézmények vagy képesítések elismerésekor.

A nemzetközi dokumentumok elfogadásától, ill. ratifikálásától függetlenül az egyik kritériuma az államok demokratikus voltának megítélése, a kisebbségi jogok mint az alapvető emberi jogok betartása és érvényesítése.

A Szlovák Köztársaságban a magyar nemzeti kisebbség száma tekintetében, kulturális szintjével, alap- és középiskolai rendszerével igyekezve megfelelő feltételek kialakítására, amely lehetőséget biztosít saját identitásának megtartására, fejlesztésére, természetes módon érdekelt saját tanítási nyelvű felsőoktatási intézmény létrehozásában. E javaslatban a saját felsőfokú intézmény megalapításának egyik alternatívája van feldolgozva és pedig egyetemi kar megalapításának folyamata, pedagógusok, szociális és kulturális szakemberek képzésére.

2. A pedagógusképzés rövid áttekintése

A második világháború után a magyar tannyelvű iskolák részére a pedagógusképzés 1950-ben kezdődött a pozsonyi pedagógiai gimnáziumban. Az alsó tagozatos tanítók képzésére további magyar pedagógiai gimnázium létesült 1953-ban Rozsnyón. Közben 1952-től Komáromban működött pedagógiai gimnázium pedagógusok képzésére az óvodák részére. 1951-ben alakult meg Pozsonyban a Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke. 1951–1952-ben ezen egyetem Pedagógiai Karán 5 tanulmányi szakon 44 hallgatóval megindult a magyar tanárképzés. Ezt követően 1953-tól az újonnan alakult Felsőbb Pedagógiai Iskola Pozsonyban átvette az alapiskolák felső tagozatos tanárképzését, és ezen iskola magyar tagozata biztosította a pedagógusok képzését a magyar tannyelvű iskolák részére is. A Pedagógiai Főiskolán – amelyen középiskolai tanárok képzése folyt – azonban a magyar tagozat már nem alakult meg, és csak középiskolai tanári szakon, de 1956-re ezt is megszüntették.

Az 1959-ben zajló újabb átszervezések folytán megszűntek a tanítóképző pedagógiai gimnáziumok és mindkét típusú pedagógiai főiskolák. A helyükbe lépő Pedagógiai Intézetek – 1964-től önálló Pedagógiai Karok – átvették az alsó tagozatos tanítók és a felső tagozatos tanárok képzését. Az ilyen pedagógusok képzése a magyar iskolák részére Pozsonyból Nyitrára helyeződött át, és a nyitrai Pedagógiai Intézet hatáskörébe került.

Nyitrán a Pedagógiai Kar Intézetben 1960-ban alakult meg a magyar tagozat, és ettől kezdve a pozsonyi egyetemen folyó magyar nyelv és irodalom szakos tanárképzésen kívül alapiskolai magyar nyelvű pedagógusképzés csak Nyitrán volt.

A nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatán 1960-tól 1974-ig biztosítva volt megfelelő számban és igényelt szakpárosításokban pedagógusok képzése a magyar tanítási nyelvű alapiskolák részére. 1969-ig a magyar tagozaton évente átlagban 140 hallgató szerzett diplomát, a hetvenes évekre ez a szám 80-ra és a nyolcvanas évekre 30-ra csökkent le.

1978-ban a Nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatát gyakorlatilag megszüntették, és csak az alsó tagozatos tanítóképzést hagyták meg évfolyamonként 20 körüli diákszámmal. 1977-ben vezették be a közismereti tantárgyak egységes tanárképzését az 5–12. évfolyam számára. Nyitrán a magyar tannyelvű iskolák részére önálló tanárképző tancsoportok szervezésében 1981 és 1991 között csak 62 hallgató fejezte be tanulmányait.

1991-től a Pedagógiai Kar statútumában újból legalizálva volt a magyar tagozat léte, és 180 hallgató lett a tagozatra felvéve. A nyitrai Pedagógiai Főiskola és három karának 1993-ban történő megalakulásakor és a főiskolának 1996-ban Konstantin Egyetemre való átnevezésekor sem az egyetem, sem a karok statútumaiba nem kerültek be a magyar tagozatok létezésének deklarálásai. Ez vezetett a történelem folyamán immár másodszer a magyar tagozat működésének megszűnéséhez. 1960-tól, a főiskola megalakulásától először szűnt meg a magyar tagozat irányításáért felelős dékánhelyettesi funkció. A Pedagógiai és Bölcsészettudományi Karon 1997-tel kezdődően megszüntették a hallgatók felvételét a magyar tannyelvű iskolák részére folyó tanárképzésre. Az alsó tagozatos tanítóképzésen kívül csak a Természettudományi Karon maradt meg változatlan feltételek mellett a magyar iskolák részére folyó közismereti tantárgyak tanárképzése. A magyar tagozat tevékenységének korlátozása az utóbbi három év alatt oda vezetett, hogy a nappali és levelező hallgatók száma a tagozaton lényegesen csökkent, míg az 1995–96-os akadémiai évben 753 hallgató készült magyar pedagógusnak, ez az 1998–1999-es akadémiai évre 520 hallgatóra csökkent le, amely több mint 30%-os csökkenést jelent.

A főlvázolt történelmi áttekintésből egyértelműen következik, hogy a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés legsúlyosabb problémája a rendszertelenség és az, hogy nem volt folyamatos. 1956–1981 között hiányzott a középiskolai magyar tanárképzés. 1979-től 1990-ig a teljes megszűnés veszélye alatt tengődött a magyar pedagógusképzés, és 1995-től újból ebbe a helyzetbe került. A nyitrai magyar pedagógusképzésben részt vevő hallgatók száma az évek során igen nagy ingadozást mutat. A hatvanas években a hallgatók száma évenként 550 körül mozgott, a hetvenes években ez 350-re, majd a nyolcvanas években 130-ra csökkent le. A kilencvenes évek elején a hallgatók számának gyors növekedése után 1996-tól a magyar tagozat tanulmányi csoportjaiban a hallgatók száma újból meredeken csökken.

A másik súlyos probléma a tanulmányi szakok rendszertelen meghirdetése. Ennek eredményeként az 1998–1999-es akadémiai évben az alap- és középiskolákon oktatott tantárgyak mintegy fele számára folyó magyar pedagógusképzésben a hallgatók száma nagyon alacsony. Érinti ez többek között a szlovák nyelvet, amelyet az öt évfolyamban csak 10 hallgató tanulja, angol nyelvet 15, német nyelvet 6, zenei nevelést 17, képzőművészeti nevelést 9, testnevelést 20, ökológiát 17, földrajzot 27 tanuló hallgat.

A magyar pedagógusképzés említett állandósult problémáinak következményeként a magyar alap- és középiskolák permanensen bizonyos tantárgyakat oktató pedagógusok hiányával küszködnek, amely befolyásolja ezekben az iskolákban folyó oktató-nevelő munka színvonalát.

A magyar iskolák részére folyó pedagógusképzés története azt mutatja, hogy mindig ki volt téve az állami és az egyetemi szervek és vezetők külső beavatkozásának. Ezeknek a külső beavatkozásoknak azért is lehettek olyan erőteljes negatív következményei, mert a magyar pedagógusképzésnek eddig nem volt szilárd, jogi-

lag garantált szervezeti struktúrája és döntéshozatali önállósága e képzést érintő ügyek tekintetében.

A felsőoktatási törvény értelmében egy felsőoktatási intézmény kötelékében az egyedüli olyan szervezeti egység, amely keretein belül az eddigi problémákat meg lehet oldani, a hiányosságokat ki lehet küszöbölni, a kar. E javaslat céljai közé tartozik a közeljövőben a magyar tanítási nyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés szervezeti stabilizálása, személyzeti kiépítése és ezáltal annak elérése, hogy újból megfelelő számban és szakpárosításokban képezhessen pedagógusokat ezen iskolák számára oly módon, hogy minimális szintre kerüljön az állami és az egyetemi akadémiai szervek beavatkozása e képzés sajátos kompetenciáiba.

3. Az oktatási dolgozók számáról

A Szlovák Köztársaságban léteznek magyar tanítási nyelvű iskolák és szlovák–magyar tannyelvű iskolák, amelyekben szlovák és magyar tannyelvű osztályok vannak. Ezen magyar tannyelvű osztályok egy részében azonban több tantárgyat szlovák nyelven oktatnak, és az ilyen kétnyelvű iskolákban a pedagógusok gyakran szlovák és magyar nyelven is tanítanak. Ezek a körülmények nehezítik a magyar nyelven oktató pedagógusok számának a meghatározását. Ezen túlmenően a hivatalos iskolai statisztikák ilyen adatokat általában nem tartalmaznak. A pontos adatokat jól megközelítő adatokhoz azonban eljuthatunk a létező statisztikai adatok alapján.

A legfrissebb adatok e téren 1998-ból származnak, amikor az Iskolai Információs és Prognosztikai Intézet az Oktatási Minisztérium számára elkészítette a pedagógusok képzéséről és az iskolákban folyó oktatás szakszerűségéről szóló jelentését (*Slovenský učiteľ*, VI, 1999). E forrás szerint a magyar tanítási nyelvű iskolákban (óvodák, alap- és középiskolák) 4750 oktatási dolgozó van alkalmazva, amelyek közül 4131 tanító. A szlovák–magyar tannyelvű iskolák 3599 oktatási dolgozójából 2879 tanító.

A nyitrai Pedagógiai Kar dolgozói által 1991-ben végzett kutatások alapján a magyar alap- és középiskolák pedagógusainak 85,6%-a képzését a magyar nyelvű pedagógusképzőkben, ill. a felsőoktatási intézmények magyar tagozatain szerezte meg, ide sorolva a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékét is. Azon pedagógusok száma, akik a szlovák nyelvű felsőoktatásban szereztek meg képzésüket, és magyar tannyelvű iskolákban tanítanak: 595 (14,4%), és ez nyilván nem haladja meg a szlovák–magyar nyelvű iskolák magyar tanítási nyelvű osztályaiban oktató pedagógusok számát. Ezért a magyar nyelven folyó pedagógusképzés terjedelmét és struktúráját a magyar tanítási nyelvű iskolák pedagógusállásainak száma szerint szükséges meg szervezni.

A fent közölt statisztikai adatokból kiindulva (*Slovenský učiteľ*, VI, 1999), amelyek szerint az oktatási dolgozók 15,69%-a óvodákban dolgozik, megállapítható, hogy a magyar tannyelvű alap- és középiskolákban 4000 körül mozog a felsőfokú végzettséget igénylő pedagógusállást betöltő oktatók száma.

Ha ezeket az adatokat kiegészítjük a szociális ügyek és a kultúra területein dolgozó szakemberek magyar nyelvű képzésével, akkor magyar nyelvű felsőfokú képzést kellene biztosítani 4500-5000 tanuló számára. E számból kiindulva, a természetes reprodukció biztosítása érdekében, évente 130-140 hallgatónak kellene végeznie a magyar nyelvű felsőoktatásban. A legfrissebb információk szerint a Konstantin Egye-

tem magyar tagozatán a hallgatók 15%-a nem fejezi be a tanulmányait, és 8%-a nem kíván elhelyezkedni azon a szakterületen, amelyen képesítést szerzett. Ennélfogva a magyar nyelvű képzésbe évente 160-180 hallgatónak kellene belépnie.

A magyar nyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés múltbeli rendezetlensége miatt Takács E. és Šmelík L. (1995) kutatásai szerint 1996 és 2000 között 639 alsó tagozatos tanító és 979 felső tagozatos tanár éri el a nyugdíjkorhatárt. Hasonló helyzet várható 2000 után is, mivel ebben az időben lépik át a nyugdíjkorhatárt a hatvanas években a magyar tagozat erős évfolyamaiban végzett hallgatók. Ezeknek a tényeknek meg kellene jelenniük a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzésbe felvett hallgatók magasabb számában.

Az elmondottakból következik, hogy szervezésileg olyan feltételeket kell teremteni a magyar nyelvű pedagógus és egyéb rokon szakember képzésére, hogy az el tudja látni egyszerre 750-850 egyetemi hallgató képzését. Az ilyen számú hallgatók képzéséhez 80-90 magyar nyelven előadni tudó egyetemi oktatóra van szükség.

4. A jelenlegi állapot a Konstantin Egyetemen

A magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzést 1960-ban helyezték át Pozsonyból Nyitrára. E képzésre, tehát a magyar tagozatra szokás volt külön meghirdetni a hallgatók felvételét. Az így felvett hallgatók már nyilvántartásba vételük során szakok szerint a magyar tagozat önálló tanulmányi csoportjaiba lettek besorolva. A nappali és levelező hallgatók számadatait az 1998–1999-es akadémiai évben külön a közismereti tantárgyak tanárképzésére (5–12. évfolyam) és külön az alsó tagozatos tanítóképzésre (1–4. évfolyam) a következő táblázatban foglaltuk össze.

1. táblázat. A hallgatók száma karok szerint

	5–12. évf.			1–4. évf.			Összesen		
	Nappali	Levelező	Összesen	Nappali	Levelező	Összesen	Nappali	Levelező	Összesen
Természettud. Kar	189	0	189	0	0	0	189	0	189
Pedagógiai Kar	38	0	38	109	39	148	147	39	186
Bölcsészettud. Kar	113	32	145	0	0	0	113	32	145
Konstantin Egyetem	340	32	372	109	39	148	449	71	520

A következő táblázatban a hallgatók számai évfolyamokra bontva találhatók.

2. táblázat. Hallgatók száma karok és évfolyamok szerint

	1			2			3			4			5			6		
	N	L	Ö	N	L	Ö	N	L	Ö	N	L	Ö	N	L	Ö	N	L	Ö
TK (5–12.)	54	0	54	41	0	41	37	0	37	28	0	28	29	0	29	189	0	189
PK (5–12.)	3	0	3	8	10	8	8	0	8	10	0	10	9	0	9	38	0	38
BK (5–12.)	15	6	21	19	14	33	19	10	29	30	0	30	30	2	32	113	32	145
KE (5–12.)	72	6	78	68	14	82	64	10	74	68	0	68	68	2	70	340	32	372
KE (1–4.)	18	0	18	31	10	41	25	9	34	35	0	35	0	0	0	109	39	148
KE (összesen)	90	6	96	99	24	123	89	19	108	103	20	123	68	2	70	449	71	520

N – nappali, L – levelező, Ö – összesen, TK – Természettudományi Kar, BK – Bölcsészettudományi Kar, PK – Pedagógiai Kar, KE – Konstantin Egyetem

A további táblázat a hallgatók számát tartalmazza a tanult szak és évfolyamok szerint. Zárójelben a levelező hallgatók számadatai találhatók.

3. táblázat. A hallgatók száma szakok szerint

	1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	Összesen
1. Matematika	20	22	22	15	17	96
2. Informatika	9	6	6	4	9	34
3. Fizika	18	11	13	9	8	59
4. Biológia	31	17	14	13	12	87
5. Kémia	11	11	11	11	12	56
6. Földrajz	10	9	5	3	0	27
7. Ökológia	9	5	3	0	0	17
TK 5–12.	108	81	74	55	58	376
1. Magyar ny.	21 (6)	33 (14)	27 (10)	23	23	127 (30)
2. Angol ny.	1	4	5	5	5	20
3. Német ny.	4	0	0	4	1	9
4. Olasz ny.	0	1	0	0	0	1
5. Szlovák ny.	0	0	0	4	6	10
6. Történelem	6 (3)	12 (8)	14 (7)	12	7	51 (18)
7. Filozófia	1	3 (2)	5 (3)	7	6	22 (5)
8. Politológia	2	2	0	0	0	4
9. Etika	4 (3)	1 (1)	1	0	1	7 (4)
10. Esztétika	3	5 (3)	0	0	6	14 (3)
11. Kultúrológia	0	6	6	3	4	19
12. Újságírás	0	0	0	3	0	3
13. Katechetika	0	0	1	0	1	2
BK (5–12.)	42 (12)	67 (28)	59 (20)	61	60	289 (60)
1. Zenei nevelés	0	6	4	5	5	20
2. Képzőműv. nev.	1	3	1	3	1	9
3. Testnevelés	2	2	5	6	5	20
4. Pedagógika	2	4	0	0	0	6
5. Pszichológia	1	1	3	6	7	18
6. Technikai nev.	0	0	3	0	1	4
PK (5–12.)	6	16	16	20	19	77
PK (1–4.)	18	31 (10)	25 (9)	35 (20)	0	109 (39)

TK – Természettudományi Kar, BK – Bölcsészettudományi Kar, PK – Pedagógiai Kar

Az utolsó táblázat adatai szerint az alap- és középiskolákban tanított tantárgyak szempontjából néhány tantárgy tanulmányaira alacsony, sőt elégtelen számú hallgató volt felvéve. Ez mindenképp a nevelési tantárgyakat, idegen nyelveket érinti. E tantárgyakon kívül szükséges emelni a hallgatók számát a többi tantárgyak esetében is.

A szakpárosítások szerkezete sem megfelelő. A magyar tanítási nyelvű iskolák olyan helyzetben vannak, hogy olyan pedagógusokat igényelnek, akiknek a szakpárosítás egyik tantárgya erős, vagyis nagyobb óraszámban oktatják. Az oktatás színvonala szempontjából fontos, hogy az iskolák ne kényszerüljenek képesített tanerőkkel tanítani olyan tantárgyakat, amelyekre nincs képesítésük. Az ilyen problémák megoldásait bizonyos értelemben orvosolnák a szakbővítés nagyobb lehetőségei kiegészítő tanulmányok formájában. Az iskolák és a pedagógusok az ilyen tanulmányok iránt érdeklődést mutatnak, és az egyetemnek ebben az irányban nyitottnak kellene lennie a magyar nyelvű képzés terén is.

A következő táblázat azon főállású főiskolai oktatók számáról nyújt áttekintést, akik a Konstantin Egyetemen dolgoznak, és magyar nyelven is képesek előadásokat tartani.

4. táblázat. Az oktatók száma

Tanszék	Magyar nyelven oktatnak	Képesek magyar nyelven oktatni					
		Összesen	Ebből				
			professzor	docens	CSc., PhD., (professzoron és docensen kívül)	adjunktusok	tanársegédek
Algebra és számelmélet	5	5	-	2	-	2	1
Mat. anal. és geom.	1	1	-	-	-	1	-
Fizika	4	4	1	3	-	-	-
Informatika	4	4	-	2	-	2	-
Botanika	1	1	-	2	-	2	-
Zoológia	3	3	-	3	-	-	-
Kémia	3	3	-	1	1	1	-
Földrajz	-	1	-	1	-	-	-
Ökológia	-	-	-	-	-	-	-
TK	21	22	1	12	2	6	1
Hungarisztika	9	9	-	4	-	4	1
Anglisztika	-	-	-	-	-	-	-
Germanisztika	-	1	-	1	-	-	-
Szlovák nyelv	-	1	-	-	-	1	-
Történelem	-	3	-	-	-	3	-
Filozófia	2	2	-	-	2	-	-
Politológia	2	2	-	-	-	2	-
Etika	-	-	-	-	-	-	-
Újságírás	-	1	-	-	-	1	-
Irodalmi Kom. Intézet	-	1	1	-	-	-	-
Nemzetiségi Kult. Intézet	-	2	-	-	-	2	-
BK	13	22	1	5	2	13	1
Zenci nev.	4	4	-	1	3	-	-
Képzőműv. nev.	2	3	-	1	1	1	-
Testnevelés	4	4	-	-	1	3	-
Pedagógika	3	4	-	1	1	2	-
Pszichológia	2	3	-	1	1	1	-
Technikai nev.	1	1	-	-	1	-	-
Oktatóstechn. Intézet	-	1	-	1	-	-	-
PK	16	20	-	4	6	10	-
KE	50	64	2	21	10	29	2

TK – Természettudományi Kar, BK – Bölcsészettudományi Kar, PK – Pedagógiai Kar, KE – Konstantin Egyetem

A magyar nyelven oktató tanári kart 50 főiskolai oktató alkotja. Rajtuk kívül további 8 oktatóra lehet számítani a magyar nyelvű oktatás szempontjából, akiknek olyan munkabeosztásuk van, hogy be lehet őket vonni a magyar tagozaton folyó oktatási folyamatba.

Komoly problémát jelent azonban az, hogy az egyes tanszékeken nincs kiépítve a magyar tagozat tanári kara. Az alaptantárgyak magyar nyelvű oktatásának biztosítása tanszékenként 4-7 magyar nyelven előadások tartására képes oktatót igényel.

A magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés további lényeges problémája az, hogy a magyar tagozaton az egyetemi tanárok és docensek átlagéletkora 59 év. Nagyon nehéz lesz az elkövetkező években az ilyen minősítésű oktatókat pótolni. Eközben az egyik legfontosabb feladat az, hogy az egyetemről távozó magyar tagozati oktatók helyett olyan főiskolai oktatók legyenek felvéve, akik magyar nyelven képesek tanítani.

Ebben a javaslatban többek között fel van dolgozva a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés komplex kiépítése, amely 800 körüli hallgatóval és megközelítőleg 80 oktatóval számol. Eközben a hallgatók szakok szerinti eloszlásánál az alap- és középiskolák igényei szerint szükséges eljárni. Nagyon fontos, hogy olyan új oktatók legyenek felvéve, akik rendelkeznek tudományos-pedagógiai fokozattal. Az új oktatók felvételénél be kell tartani, hogy egyenletesen legyenek elosztva a tanszékekre az alap- és középiskolai tantárgyak magyar nyelvű oktatása érdekében.

5. A magyar tagozat jellemzése

A magyar tagozat megnevezés ugyanúgy használatos a köznyelvben, mint a tudományos, szakmai irodalomban. Ezt a fogalmat a pedagógusképzésben a Pozsonyi Felsőbb Pedagógiai Iskolán kezdték használni 1953–1960 között. Ezt átvette a nyitrai pedagógusképzés is. A nyitrai felsőfokú pedagógusképzés kezdetén, 1960-ban valójában Nyitrán egy intézmény keretén belül két egyenrangú szlovák és magyar tagozat jött létre, és a hivatalos dokumentumokban is így jelent meg. A hallgatók és az oktatók is a szlovák vagy magyar tagozatra voltak felvéve. A tanulmányi ügyek intézése is külön történt. A magyar tagozat oktatói az egyes tanszékeken azonban már nem alkottak önálló tagozatot, és az akadémiai szervezetben sem jöttek létre a tagozatok önálló irányítási struktúrái. 1993-ig csak a dékánhelyettesi funkció létezett bizonyos kijelölt kompetenciájú jogkörökkel. Ez valójában egy aszimmetrikus modell volt, amely az egyes időszakokban jól, rosszul vagy egyáltalán nem működött (lásd a 2. részt) aszerint, milyen volt a párt, az állam és az iskola akadémiai szerveinek a politikája, hozzáállása a magyar pedagógusképzéshez és általában a nemzetiségi oktatásügyhöz.

E modell alapvető hiányossága az volt, hogy a magyar tagozatot valójában sosem vezették, tevékenységét sosem irányították a tagozat képviselői, a tagozat kompetenciái sosem voltak az intézmény státútumaiban rögzítve. A totalitárius rendszer idején ennek különösebb jelentősége nem volt. A rendszerváltást követően rövid időre a főiskola státútumába ugyan bekerült a magyar tagozat létét és küldetését kimondó rész, de a hamarosan három karra bomlott főiskola és karainak akadémiai szervei már nem mutattak hajlandóságot státútumaikba beépíteni a magyar tagozatok létét kimondó jogszabályokat. Az egyetem és a karok státútumainak vagy tanulmányi szabályzatainak azon részei, amelyek különböző formában említést tesznek a magyar nyelvű képzésről, nem jelentenek jogi védelmet a magyar iskolák részére folyó pedagógusképzés teljes megszüntetéséhez, ha ezt a kompetens akadémiai szervek meg akarnák tenni. Ez történt 1978-ban, és a megszüntetés folyamata zajlik a mostani időben 1996-tól.

A magyar tagozat fogalmat tehát formálisan használhatjuk a hallgatók és oktatók megjelölésére, akik tanulnak és tanítanak a magyar tanítási nyelvű iskolák ré-

szére folyó pedagógusképzés számára adminisztratív módon vezetett tanulmányi csoportokban. Így volt ez eddig.

A magyar tagozat azonban jelentheti az egyetem és karok valódi szervezeti egységét is, amelynek létezése, jogköre, kompetenciája, tevékenysége, vezető szervei és ezek kapcsolatai az egyetem többi szerveihez szilárdan be lesz építve a statútumokba és az egyetem, karok többi dokumentumaiba, vagy ez mind a magyar tagozat önálló működési, szervezeti szabályzatában lesz jogszerűen rendezve.

A magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés működtetését a továbbiakban nem lehet az akadémiai funkcionáriusok és szervek jóakarataira alapozni. A jövőben már sosem szabad megengedni, hogy a képzés a politika játékszere legyen, és az akadémiai funkcionáriusok és szervek akaratától és szándékától függjön.

E képzést a magyar nemzeti kisebbség képviselőinek kellene irányítani és ezért a felelősséget is vállalni. A magyar pedagógusképzésnek végre jogi biztonságot kell kapnia a tartós működéshez, hogy megfelelhessen a magyar tannyelvű alap- és középiskolák elvárásainak.

II. Javaslat a kar létrehozására

6. Alapvető elemzések

a) (cél) Alapvető célja ennek az anyagnak egyetemi kar megalapítása, amely pedagógusokat képezne a magyar tannyelvű iskolák részére, továbbá kulturális, népművelő és egyéb szakembereket képezne a magyar nemzeti kisebbség igényei szerint. A múltban e karnak több tervezete és elkészült, amelyek alapul szolgálhatnak az Akkreditációs Bizottsághoz benyújtandó javaslat elkészítéséhez.

Az ukrán és ruszin kisebbség saját iskoláik számára pedagógusok képzését az Eperjesi Egyetemen szervezte meg.

A többi nemzeti kisebbségek (német, horvát, bolgár, lengyel stb.) – kisebbségi helyzetüknél fogva – nem tartanak igényt pedagógusok képzésére saját nyelvükön. Helytelen lenne azonban a többi nemzeti kisebbségeket a kar létrehozásából kihagyni. E nemzeti kisebbségek részvételének formáit a kar megalapításában (például saját kultúrájuk, történelmük kutatását szolgáló intézet stb.) konkretizálni lehet az Akkreditációs Bizottsághoz benyújtandó kari tervzet elkészítése alkalmával.

b) (hely) Ebben az anyagban a nyitrai Konstantin Egyetem keretein belül működő kar létrehozásának javaslata van kidolgozva. Szlovákiában egyedül ennek az egyetemnek vannak tapasztalatai, és ezen az egyetemen van hagyománya a pedagógusképzésnek magyar tanítási nyelvű iskolák részére (lásd 2., 4. rész), és ezen az egyetemen vannak a legjobb feltételek az ilyen kar létrehozására (lásd 4. rész). Amennyiben az egyetem akadémiai szervei nem mutatnának szándékot a kar létrehozására, akkor meg kell keresni Szlovákiában vagy külföldön azt az egyetemet, amely hajlandó lenne az említett kar létrehozására. Ebben az esetben is az új kar akadémiai közösségét a Konstantin Egyetem magyar tagozatának hallgatói és oktatói alkotnák, átlépve a kart létrehozó egyetemre.

Gazdasági szempontjából is legelőnyösebb a kart a Konstantin Egyetemen létrehozni. A kar tevékenységéhez szükséges infrastruktúra lényegében rendelkezésre

áll. Új befektetést csak a kar fejlesztése és a feltételek megteremtése, valamint az irányító, vezető és adminisztratív munka megteremtése jelent.

Helyénvalók azok az érvelések is, amelyek szerint legalkalmasabb az volna, ha a kar nemzetiségi környezetben működne. E probléma elemzésével, megoldásával ez az anyag nem foglalkozik. A kar Nyitrán kívüli elhelyezésének problémája csak részben szakmai, akadémiai probléma, de gazdasági és egyéb problémáival a helyi, regionális önkormányzati szervek, az oktatásügyi kormányzat és a kart létrehozó egyetem akadémiai szerveinek kompetenciái közé sorolható.

Ebben az anyagban ki vannak dolgozva a nyitrai Konstantin Egyetem keretein belül a magyar nyelvű pedagógusképzést és egyéb szakemberek képzését szolgáló kar létrehozásának szakmai és legislatív feltételei.

c) (jogi lépések) A kar létrehozásának jogi kereteit a felsőoktatási törvény és a Konstantin Egyetem statútuma tartalmazza. Kart a rektor alapítja az egyetem Akadémiai Szenátusának beleegyezésével az Akkreditációs Bizottság előzetes véleményezése és a Szlovák Köztársaság Oktatási Minisztériumának beleegyezésével (Tt. 324/1996, 4. cikkely 2. bekezdés). A törvény továbbá kimondja, hogy az Akadémiai Szenátus az Akkreditációs Bizottság előzetes véleményezése után egyetértését fejezi ki a rektor kar alapítására tett javaslatával (Tt. 324/1996, 10. cikkely 1. bekezdés a) pontja).

Ezek alapján kar alapításának folyamata a következő: A rektor előterjeszti az Akkreditációs Bizottsághoz a kar tervezetét. A bizottság véleményezése után a javaslattal egyetértését kifejezi az Akadémiai Szenátus és végül az oktatási minisztérium. Ezután a rektor megalapítja a kart a felsőoktatási törvény 4. cikkelyének 4. bekezdése alapján.

Az egész folyamat azzal kezdődik, hogy a rektor elkészítteti a kar tervezetét az Akkreditációs Bizottság feltételei szerint. Ebben az esetben lényeges, hogy a rektor a kar olyan tervezetét terjessze az Akkreditációs Bizottság elé, amellyel egyetértenek a közvetlenül érintettek, mindenekelőtt a magyar tagozat hallgatói és oktatói, és amelyet támogatják a magyar, valamint a többi nemzeti kisebbség legitím képviselői is.

A rektor által benyújtott karalapítási javaslatnak részletesen foglalkozni kellene a többi nemzeti kisebbség részvételével a kar megalapításában, és ki kellene térnie kulturális, szociális szakemberek képzésére is.

d) (időrendi lépések) A felsőoktatási törvény értelmében (4. cikkely 3. bekezdés) a kar megalapításával egy időben az is megállapításra kerül, hogy az újonnan létrehozott karon milyen tanulmányi szakokon lehet tanulni.

Az Akkreditációs Bizottság véleményt mond a kar tanulmányi szakokra tett javaslatokról (17. cikkely 2. bekezdés a) pont). Ebből következik, hogy az Akkreditációs Bizottság számára elkészült kari tervezetjavaslatnak tartalmaznia kell a karon tanulható tanulmányi szakokat és a tanulmányokat biztosító oktatók teljes névsorát. Ahhoz, hogy az új kar már létezésének kezdetekor magiszteri szinten pedagógusokat képezhessen a magyar tannyelvű alap- és középiskolák részére a szakok igényelt széles skálájában, a jelenlegi magyar tagozat oktatói karát ki kell egészíteni a tanulmányi szakokat garantáló minősített oktatókkal.

Ezt a fejlesztést javasoljuk megvalósítani az elkövetkező három évben. E fejlesztés részletes tervét a további részek tartalmazzák.

A 2001–2002-es akadémiai évben a c) pontban felvázolt legislatív intézkedéseket kellene megvalósítani úgy, hogy a rektor a kar alapítólevelét legkésőbb 2002 áprilisában

rilisában kiadhassa, és a kar akadémiai szerveinek megválasztása után a kar elkezdhesse működését 2002. szeptember elsejével.

e) (feltételezett fejlesztés) A Konstantin Egyetemen a magyar iskolák részére folyó pedagógusképzés jelenlegi állapotának felvázolása a 4. részben található. Ahhoz, hogy a magyar tagozat hároméves fejlesztési programja meghozza a kívánt eredményt, meg kell teremteni a megfelelő jogi és szervezési feltételeket. Nyilván a tanulmányi szakok, a hallgatók és oktatók számának igényelt fejlesztését – az eddigi tapasztalatok alapján – nem lehet elérni, ha a magyar tagozat csak formálisan létezik, mint eddig. A magyar tagozat komplex fejlesztése céljából igényelt pénzeszközök fogadása és merítése mellett lényeges felmutatni ezek előnyös célszerű felhasználását is. Ezen okoknál fogva a magyar tagozat létét és ezzel együtt szervezeti struktúráját, hatáskörét, választott szerveinek kompetenciáit szükséges rögzíteni az egyetem és karainak statútumában. Tehát létre kell hozni az elkövetkező három évre a valóságos és működő magyar tagozatokat az egyetemen és a karokon. A kar létrehozása után ezek a tagozatok természetes módon megszűnnek. Az ilyen tagozatok jogi keretei részletesen ki vannak dolgozva a következő részben.

7. A magyar tagozat jogi helyzetének rendezése

A nyitrai Konstantin Egyetemen a magyar tagozat aszimmetrikus modellje alakult ki. Ez azt jelenti, hogy nem létezik két egymás mellett működő szlovák és magyar tagozat. Amennyiben működő magyar tagozatot szeretnénk létrehozni bizonyos minimális szervezeti önállósággal, döntéshozatali kompetenciákkal a magyar iskolák részére folyó pedagógusképzés speciális ügyeiben, mindenekelőtt rögzíteni kell létezését az egyetem és a karok statútumaiban.

Javasoljuk a Konstantin Egyetem statútumának 7. cikkelyét kibővíteni a 9. bekezdéssel, amely így hangzik: A Magyar Tagozat a Konstantin Egyetem része, amely a Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusában (vagy vezetőségében) jóváhagyott saját szervezeti szabályzata alapján fejt ki tevékenységét.

A statútum 13. cikkely 6. bekezdését – mint értelmét vesztett részt – javasoljuk a jogszabályból törölni.

Mindhárom kar statútumait javasoljuk hasonló szöveggel kiegészíteni:

– a Természettudományi Kar statútumában a 4. cikkelyt kiegészíteni a 4. bekezdéssel;

– a Bölcsészettudományi Kar statútumát kiegészíteni az 5. cikkely 9. bekezdésével;

– a Pedagógiai Kar statútumát kiegészíteni az 5. cikkely 10. bekezdésével, amelynek a szövege a következő:

A Magyar Tagozat a kar része, amely tevékenységét a Szenátus (vagy a kar vezetése) által jóváhagyott saját szervezeti szabályzata alapján fejt ki.

A Magyar Tagozat szervezeti szabályzatát a következő elvek alapján kellene kidolgozni, amelyek egyben minimális következményeket jelentenek az ilyen szabályzat elkészítéséhez.

1. A Magyar Tagozatot a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés számára kialakított tanulmányi csoportok hallgatói és azok az oktatók alkotják, akik e hallgatókat magyar nyelven oktatják, és kinyilvánítják szándékukat e Tagozathoz tartozni.

2. A Magyar Tagozat hallgatói az illető kar hallgatói a törvényben, a statútumban és tanulmányi szabályzatban rögzített jogokkal és kötelezettségekkel.

3. A Magyar Tagozaton a tanítási nyelv magyar. A hallgató választhat más nyelvű előadásokat, szemináriumokat is.

4. A Magyar Tagozaton a felvételi, szemeszteri, állam- és egyetemi doktori vizsgák magyar nyelven folynak. A hallgatók a vizsgáztatók beleegyezésével más nyelven is vizsgázhatnak. A szakdolgozatok nyelvét a hallgató választja meg a témavezetővel történt egyeztetés alapján.

5. A Magyar Tagozat szervezeti egységei a szekciók. A szekciót alkotják az egyes tanszékek magyar tagozatos oktatói, a doktorandusképzésben levő hallgatói és az adott tanulmányi szak hallgatóinak a képviselője. A tanszéki szekciók élén a szekció vezetője áll, akit a szekció tagjai választják meg, és a tanszékvezető (vagy a dékán) nevezi ki.

6. A Magyar Tagozat döntéshozó szervei:

- a szekciók;
- a Magyar Tagozat Kari Tanácsa;
- a Magyar Tagozat Egyetemi Tanácsa.

7. A Magyar Tagozat végrehajtó szervei:

- a szekció vezetője;
- a Magyar Tagozat dékánhelyettese;
- a Magyar Tagozat rektorhelyettese.

8. A Kari Tanácsot az egyes szekciók delegált képviselői alkotják. A Kari Tanács élén a magyar tagozati dékánhelyettes áll, aki irányítja és szervezi a Tanács tevékenységét. Az Egyetemi Tanácsot a Kari Tanácsok által egyforma számú delegált kari képviselők alkotják. Az Egyetemi Tanács élén a magyar tagozati rektorhelyettes áll, aki irányítja és szervezi a Tanács tevékenységét.

9. A Magyar Tagozat teljes kompetenciái közé tartozik:

- a Magyar Tagozat tanulmányi csoportjainak és hallgatói számának eldöntése;
- a Magyar Tagozat hallgatói számára a felvételi vizsgák és záróvizsgák szervezése és lebonyolítása;
- a Magyar Tagozat hallgatói számára a magyarországi résztanulmányok engedélyezése és lebonyolítása;
- fejlesztési projektek kidolgozása a Magyar Tagozat számára. A pályázatok lebonyolítása és a tanárok felvételének javaslása;
- a Magyar Tagozaton folyó tanulmányok számára speciális tantárgyak és azok tervezetének javaslása;

10. Az egyetem, ill. a karok és a Magyar Tagozat szervei közösen döntenek, biztosítják és közös felelősséget vállalnak a következő ügyekben:

- a Magyar Tagozat vizsga- és pályázati bizottsági tagjainak javaslása;
- a dékánhelyettes és rektorhelyettes javaslása;
- a statútumokban és egyéb előírásokban a Magyar Tagozat ügyeit érintő változtatások javaslásában.

11. A kari és egyetemi akadémiai szervek teljes hatáskörébe tartoznak a törvényből, a statútumból és a további előírásokból adódó valamennyi további ügyek intézése, mindenekelőtt:

- a vizsga- és pályázati bizottságok elnökeinek és tagjainak kinevezése a Magyar Tagozaton;

- a hallgatók és alkalmazottak felvétele a Magyar Tagozatra;
- a Magyar Tagozat hallgatói tanulmányi ügyeinek intézése;
- a magyar tagozati dékánhelyettes és rektorhelyettes választása és kinevezése;
- ellenőrző tevékenység a Magyar Tagozat ügyeiben.

12. Az Egyetemi és Kari Tanácsok kidolgozzák és jóváhagyják saját szervezeti szabályzataikat, amelyek tartalmazzák a Magyar Tagozat szerveinek jogköreit, kapcsolatait az akadémia szervekkel, kötelességeit és a döntések meghozatalának módjait.

Az itt javasolt legiszlatív szabályok, előírások és intézkedések valójában a Magyar Tagozat eddigi történetének különböző időszakaiiban a tevékenységet, működésének minimális kereteit jellemző feltételek szintézise alapján készültek el. Feltételezhető tehát, hogy a történelmi fejlődés és a jelenkori gondolkodás olyan eredménye, amely az érintett felek számára elfogadható, és amely a kar létrejöttéig a magyar iskolák részére folyó pedagógusképzést stabilizálná.

8. A magyar tagozat fejlesztési programja

A fejlesztési program jogosságát indokolja a magyar iskolák részére folyó pedagógusképzés jelenlegi nem megfelelő állapota (lásd a 4. részt), ezen iskolák számára a jelenben és a jövőben a oktatási dolgozók igénylete (lásd a 3. részt) és a magyar nemzeti kisebbség alapvető követelménye e képzést stabilizáló megfelelő, működőképes kar létrehozására.

A fejlesztési program e javaslatban három évre van szétdolgozva, több okból is. Az eddigi ismeretek alapján a magiszteri stúdiumok szakjainak akkreditálása főállású docens nélkül lehetetlen. A tanszékek magyar tagozati szekcióinak ilyen irányú kiépítése a legszükségesebb alap- és középiskolákon oktatott tantárgyak figyelembevétele mellett legalább két évet vesz igénybe. A hallgatók számának emelése és az egyes szakok tanulmányi csoportjainak kialakítása is bizonyos időt igényel. Az igényelt fejlesztések számára a személyi, gazdasági, infrastrukturális feltételek megteremtését sem lehet rövidebb idő alatt megnyugtatóan befejezni. A fejlesztés harmadik évében valósul meg a kar jóváhagyásának folyamata, akkreditációja, meg alapítása és akadémiai szerveinek megválasztása.

A fejlesztés és változtatás szükségességét támasztja alá, hogy az 1998–1999-es akadémiai évben a magyar nyelvű pedagógusképzésben 121 hallgató végzett, és a júniusi terminusban 102 hallgatót vettünk fel. A hallgatók száma tehát megint csökkent, és a beiratkozások alkalmával ez a csökkenés még nagyobb arányú is lehet.

A következő táblázatban a fejlesztési programtervezet adatait közöljük.

1. táblázat. A hallgatói létszámnövekedés tervezete

	1999		2000		2001		2002	
	végez	felvett	végez	felvett	végez	felvett	végez	felvett
Konstantin Egyetem	121	102	100	185	110	180	95	180
Magyar Tagozat hallgatóinak száma	485		570		640		725	

2. táblázat. A hallgatói létszámnövekedés szakok szerint

	1999			2000			2001			2002		
	végez	felvett	összesen	végez	felvett	összesen	végez	felvett	összesen	végez	felvett	összesen
Magyar ny.	23	23	127	23	30	134	27	30	137	33	30	134
Angol ny.	5	4	19	5	20	34	5	20	49	4	20	65
Német ny.	1	5	13	4	15	24	0	15	39	0	15	54
Szlovák ny.	6	0	4	4	20	20	0	20	40	0	20	60
Történelem	7	3	47	12	15	50	14	15	51	12	15	54
Filozófia	6	2	18	7	10	21	5	10	26	3	10	33
Kultúrológia	4	4	19	3	8	24	6	8	26	6	8	28
Katechetika	1	0	1	0	8	9	1	8	16	0	8	24
Bölcsészettudományi Kar (5–12.)	53	41	248	58	126	316	58	126	384	58	126	452
Matematika	17	30	109	15	30	24	22	30	132	22	30	140
Fizika	9	13	38	4	15	49	6	15	58	6	15	67
Informatika	8	21	72	9	20	83	13	15	85	11	15	89
Biológia	12	17	92	13	15	94	14	15	95	17	15	93
Kémia	12	15	59	11	10	58	11	10	57	11	10	56
Földrajz	0	6	33	3	10	40	5	10	45	9	10	46
Ökológia	0	6	23	0	10	33	3	10	40	5	10	45
Természettudományi Kar (5–12.)	58	108	426	55	110	481	74	105	512	81	105	536
Zenei nev.	5	0	15	5	10	20	4	10	26	6	10	30
Képzőműv. nev.	1	0	8	3	10	15	1	10	24	3	10	31
Testnevelés	5	0	15	6	15	24	5	15	34	2	15	47
Pedagógia	0	0	6	0	5	11	0	5	16	4	5	27
Pszichológia	7	0	11	6	5	10	3	5	12	2	5	16
Pedagógiai Kar (5–12.)	18	0	55	20	45	80	13	45	112	16	45	151
Konstantin Egyetem (5–12.)	129	149	729	133	281	877	145	276	1008	155	276	1139
Konstantin Egyetem (1–4.)	55	27	120	34	45	131	40	45	136	18	45	163

Az itt fölvázolt fejlesztési programterv szerint a magyar tagozat hallgatóinak a száma 2002-re 725-re emelkedne. Megjegyezzük, hogy az 1995–1996-os akadémiai évben a tagozat hallgatóinak a száma 733 volt. A fejlesztési keretszámok a szakpárosításokhoz kötöttek. Ennélfogva ezek függnek a felvételre jelentkezett hallgatók számától és a felvételi vizsgákon elért eredményeiktől. A kilencvenes évek első felének tapasztalatai arra utalnak, hogy ha meghirdetjük a felvételi vizsgákat az egyes szakokra, akkor a tanulmányok iránt lesz érdeklődés. Szükséges megemlíteni, hogy a fejlesztési program a felvett hallgatók olyan számával számol, amely a magyar tagozatra az 1990 és 1995 között az első évfolyamba felvett hallgatók számát jellemezte.

A fejlesztési program lényegében azt a célt követi, hogy 2002-re a tagozat hallgatóinak a száma elérje az 1995–1996-os akadémiai év hallgatói számát.

A legfontosabb e téren az, hogy a 2000–2001-es akadémiai évre már meg legyenek hirdetve a felvételi vizsgák valamennyi igényelt és szükséges szakra, ill. szakpárosításra, és következetesen legyenek a felvételi vizsgák realizálva a magyar tagozat szakpárosításaira.

Az új oktatók felvételét 2002-ig a magyar tagozatra fokozatosan kell megvalósítani a felvett hallgatók számától függően. A kiindulási állapot a magyar tagozaton adva van az oktatók jelenlegi számával és szakorientációjával (lásd a 4. részt).

Az új egyetemi oktatók felvételének alábbi programterve többek között azon is alapul, hogy a magyar tagozatról távozó tanárok helyett minden esetben magyarul oktatói tudó tanárok legyenek felvéve.

Az oktatók effektív kihasználása és leterhelése szempontjából javasoljuk évente két alkalommal, február és szeptember elsejével felvenni az oktatókat.

Az 1999–2000-es akadémiai év téli szemeszterére három tanár lesz felvéve a magyar tagozatra.

A magyar tagozat oktatói számának növelési programja, felvétele 2002-ig a következő táblázatban van részletesen feldolgozva.

3. táblázat. Az oktatók felvételi tervezete szakok szerint

Szak – tanszék	Összesen 1999	A felvettettek száma											Összesen 2002		
		1999		2000			2001			2002					
		szept.	összesen	február	szept.	összesen	február	szept.	összesen	február	szept.	összesen			
Magyar ny.	8							1	1				1	1	10
Angol ny.	0												1	1	1
Német ny.	1														1
Szlovák ny.	1							1	1						2
Történelem	1			1	1	2	1		1						4
Filozófia–politológia	4				1	1							1	1	6
Bölcsészettudományi Kar	15			1	2	3	1	2	3			3	3	3	24
Matematika	7														7
Fizika	4	1	1												6
Informatika	4								1	1					5
Biológia	4	1	1						1	1					6
Kémia	3				1	1			1	1					5
Földrajz	1			1	1	2	1		1						4
Ökológia	0	1	1		1	1					1	1		2	4
Természettudományi Kar	23	3	3	1	3	4	1	3	4		1	1	2	2	36
Zenei nev.	4										1	1		2	6
Képzőmű. nev.	2				1	1			1	1					4
Testnevelés	4				1	1			1	1					6
Pedagógia	2				1	1			1	1					4
Pszichológia	2				1	1			1	1					4
Pedagógiai Kar	14				4	4			4	4		1	1	2	24
Konstantin Egyetem	52	3	3	2	9	11	2	9	11		2	5	7	7	84

Összességében tehát négy év alatt (2002-ig) 32 új egyetemi oktatót javaslunk felvenni a magyar tagozatra. Ez úgyszintén csak keretterv az oktatók felvételére és az egyes tanszékekre történő leosztásra, amelyet befolyásolhat az egyes szakok tanári állásai iránti érdeklődés, de a beralap is, amely e célra rendelkezésre lesz bocsátva.

A Konstantin Egyetem 1999-ben az állami költségvetésen keresztül célirányosan a nemzeti kisebbségek iskolái részére folyó pedagógusképzés fejlesztésére 960 ezer korona beralapú és 500 ezer korona egyéb kiadásokra szánt támogatást kapott.

A magyar tagozat fejlesztési programjának pénzügyi támogatása ezen a szinten az elkövetkező három évben megközelítően lefedi a program legszükségesebb kiadásait. Részleteiben azonban a beralapon kívül szükséges figyelembe venni az egyéb kiadások eloszlását is (felvett új oktatók munkafeltételeinek kialakítására, számítógépek vásárlására, tantermek felszerelésére).

Ilyen összefüggésekben a fejlesztési program lefedéséhez a következő minimális pénzügyi keretekre lesz szükség.

8. táblázat. A fejlesztési program pénzügyi tételei (SKK-ban)

	1999	2000	2001	2002
Beralap	960	870	870	630
Nem beruházási kiadások	500	150	150	50
Beruházási kiadások	0	200	300	100
Összesen	1460	1320	1320	780

Abban az esetben, ha 2002. szeptember 1-jével az új kar elkezd működni, akkor a kar tevékenységének elindításához további pénzeszközökre lesz szükség. E keretbe sorolhatók az adminisztrációs dolgozók bére, a tanszéki és kari vezetés bérkiegészí-

tése, a tanszékek és a dékáni hivatal irodai és technikai eszközökkel való felszerelésének költségei és végül az egész kar működésbe hozásának egyéb kiadásai is.

A kar megalakulásához és működtetéséhez szükséges kiadásokat tételesen a törvény értelmében az Akkreditációs Bizottság részére készített karalapítási javaslatnak kell tartalmaznia, és a minisztériumban történt jóváhagyása után célirányos támogatásként az egyetem költségvetésén keresztül kerül felhasználásra.

A magyar tanítási nyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés itt javasolt fejlesztésének megvalósítása nagyban függ a magyar tagozat létezésétől és működésétől.

Enélkül, úgy, mint a múltban (a magyar tagozatra felvevő 12 tanár helyett, akiknek a béralapjuk is megvolt, magyarul nem tudó, más beosztású tanárokat vettek föl 1990-ben és 1991-ben, a Nemzetiségi Kultúrák Karának megalapításához 1993-ban juttatott pénzeszközöket és úgyszintén a Nemzeti Kisebbségi Művelődés és Kultúrák Intézete számára 1994-ben a költségvetésből átutalt pénzeket lényegében más célokra használták föl) e fejlesztési projekt pénzügyi eszközei újból szétfolyhatnak az egyetemi költségvetésben a kívánt effektus és eredmény nélkül.

E fejlesztésre kiutalt pénzeszközök esetében szigorúan, egyértelműen meg kell követelni, hogy csak a magyarul előadni tudó új oktatók felvételére használhatók fel, azzal a feltétellel, hogy a magyar tagozat hallgatói számára önálló tanulmányi csoportok lesznek kialakítva.

9. Feladatok és megvalósításuk

Végezetül a fő feladatok időrendi leírására térünk ki, amelyeket szükséges teljesíteni a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés súlyos problémáinak komplex megoldása érdekében.

1. Pótfelvételi vizsgák kiírása a magyar tagozat számára. Ezt az indokolja, hogy 1997–1999-es évekre a Bölcsészettudományi és Pedagógiai Kar megszüntette hallgatók felvételét a magyar tagozatra. A Konstantin Egyetemen 1999 júniusában lebonyolított felvételi eredmények alapján a magyar oktatók képviselői a következő tanári szakpárosításokra javasolják a pótfelvételi vizsgákat meghirdetni: magyar nyelv és irodalom–képzőművészeti nevelés, magyar nyelv és irodalom–zenei nevelés, magyar nyelv és irodalom–szlovák nyelv és irodalom, angol nyelv és irodalom–képzőművészeti nevelés, angol nyelv és irodalom–zenei nevelés, német nyelv és irodalom–képzőművészeti nevelés, német nyelv és irodalom–zenei nevelés, földrajz–testnevelés, ökológia–testnevelés.

Megvalósítók: rektor, rektorhelyettes, dékán, dékánhelyettes.

Határidők: július, augusztus, szeptember 1999.

2. Felvételi vizsgák meghirdetése a magyar tagozat számára az elkövetkező évekre a Konstantin Egyetem mindhárom karán valamennyi igényelt szakra:

Bölcsészettudományi Kar: magyar nyelv, angol nyelv, német nyelv, szlovák nyelv, történelem, filozófia, kulturológia, katechetika.

Természettudományi Kar: matematika, fizika, informatika, biológia, kémia, földrajz, ökológia.

Pedagógiai Kar: zene, rajz, testnevelés, pedagógia, pszichológia, alsó tagozatos tanítói szak.

Megvalósítók: rektor, rektorhelyettes, dékánok, dékánhelyettesek.

Határidők: október, november 1999, 2000, 2001.

3. A magyar tagozat létét és működését szabályozó statútum kiegészítésének kidolgozása és jóváhagyása.

Megvalósítók: rektor, rektorhelyettes, dékánok, dékánhelyettesek, a szenátus elnöke.
Határidők: október, november 1999.

4. Pályázatok kiírása és lebonyolítása a magyar tagozat tanárainak felvételére.

Megvalósítók: rektor, rektorhelyettes, dékánok, dékánhelyettesek.

Határidők: január, június, 1999–2002.

5. Pénzügyi dotáció jóváhagyása a magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés fejlesztésére.

Megvalósítók: a kormány alelnöke, miniszter, államtitkár, rektor, rektorhelyettes.

Határidők: december 1999, 2000, 2001.

6. A fejlesztési program teljesítésének és az erre célirányosan kiutalt pénzügyi eszközök felhasználásának ellenőrzése.

Megvalósítók: államtitkár, rektor, rektorhelyettes, a magyar tagozat kari és egyetemi tanácsának elnökei.

Határidők: évente kétszer, január, július.

7. Karalapítási javaslat kidolgozása és előterjesztése az Akkreditációs Bizottság részére.

Megvalósítók: rektor, rektorhelyettes, magyar tagozati tanácsok.

Határidők: szeptember, október 2001.

8. A kar alapításának jóváhagyása a Konstantin Egyetem Akadémiai Szenátusában.

Megvalósítók: rektor, rektorhelyettes, szenátus elnöke.

Határidők: január, február 2002.

9. A kar alapításának jóváhagyása a minisztériumban.

Megvalósítók: kormány alelnöke, miniszter, államtitkár.

Határidők: március, április 2002.

10. A kar megalapítása.

Megvalósítók: rektor.

Határidő: április 2002.

11. A kar akadémiai szerveinek megalapítása és az akadémiai tisztviselők megválasztása.

Megvalósítók: rektorhelyettes, megbízott dékán.

Határidők: június, július 2002.

10. Befejezés

A magyar tannyelvű iskolák részére folyó pedagógusképzés problémáinak megoldására és intézményesítésére kidolgozott javaslat nem számol alternatívákkal. A fejlesztési program lényegében egy minimális feltételrendszer, amelynek teljesítése esetén a képzés újból elérhetné a múltban már meglévő szintjét. A magyar nyelvű pedagógusképzést csak megfelelő szervezeti struktúra kialakításával lehet stabilizálni. A jelenlegi állapotok megtartása vagy önálló egyetem megalapítása lehetnének ezen javaslat alternatívái. Az első a folytatódó nemzetiségi konfliktusok forrásává válna, megfosztva a magyar nemzeti kisebbséget a saját nyelven való művelődés jogától, a másik megoldás a jelen politikai körülményei között nem aktuális.

E javaslatban szereplő pénzügyi eszközök nagyságrendje nyilván nem lehet akadály a fejlesztési program megvalósításának. A jelenlegi kormány programjában

szintén elkötelezte magát a kisebbségek nyelvén folyó pedagógusképzés, teológus, kulturális és népművelő szakemberképzés problémáinak megoldása mellett. Eddig ezen a területen alapvető elképzelés megoldására nem került sor. Nyilván ez szakmai probléma is, de mindenekelőtt politikai problémaként jelenik meg. E problematikában érintett és érdekelt felek a kormányzat, az egyetem, a nemzeti kisebbségek legitim képviselői és a magyar tagozat oktatóinak és hallgatóinak a képviselői. Ez a javaslat olyan indítékkal készült, hogy az érdekelt felek rendelkezhessenek a lehetőségek szerint viszonylag teljes, komplex elemzéssel és javaslattal, hogy felgyorsulhasson a megegyezés folyamata, és a lehető legrövidebb időn belül el lehessen kezdeni a felhalmozott problémák megoldását, mindenekelőtt a nemzeti kisebbségek megelégedésére.

A javaslat a nyitrai Konstantin Egyetemen volt kidolgozva, figyelembe véve a magyar tagozat több tanárának és hallgatójának véleményét és elképzelését.

Prof. RNDr. László Béla, CSc.
az Algebra és Számelmélet Tanszék vezetője

1999. június

Algebra és Számelmélet Tanszék, TTK, KE Nyitra

Nyitra, 1999. szeptember 3-án

Tisztelt

Csáky Pál Miniszterelnök-helyettes Úr!

Bugár Béla Elnök Úr!

Szigeti László Államtitkár Úr!

Mellékelten küldöm az általam elkészített komplex javaslatot a Magyar pedagógusképzés problémáinak megoldására, valamint intézményesítésére, amelynek elkészítését márciusban Kovácspatakon vállaltam. Az anyag már júniusban kész volt, várva a megtárgyalását. Az idő sürgetése miatt úgy döntöttem, hogy elkészítem nyomtatott formában és az illetékesek rendelkezésére bocsátom. 1999 augusztus 30-án az MKP Oktatási Bizottságában már meg volt tárgyalva. Ezen kívül átadtam a Rektor Úrnak is.

Az Egyetemmel koncepció nélkül tárgyalgatni majdnem hogy felesleges. Megítélésem szerint e javaslatot sürgősen véglegesíteni kellene az MKP-ben és konkrét elképzelés birtokában kellene folytatni a további tárgyalásokat az egyetem vezetésével. E javaslat bármilyen további megtárgyalásában szeretnék részt venni.

Mindenekelőtt azonban örülnék ha veletek, vagy az általatok kijelölt személlyel mihamarabb megbeszelném a javaslat további sorsát.

Bármikor rendelkezésetekre állok. Várom a visszajelzést.

Öszinte tisztelettel

László Béla